1. 1948 నుండి 1952 వరకు సైనిక (జె.ఎన్. చౌదరి) మరియు పౌర (ఎం.కె. వెల్లోడి) పరిపాలన కాలంలో ముల్కీ నిబంధనల ఉల్లంఘనలను చర్చించండి. ఆర్థిక స్థిరత్వం మరియు శాంతిభద్రతలను నిర్ధారించడానికి ఏ చర్యలు తీసుకున్నారు మరియు ఈ చర్యల ఫలితాలు ఏమిటి?

1948 నుండి 1952 వరకు హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో ఆపరేషన్ పోలో ద్వారా సైనిక ఏకీకరణ తర్వాత, ప్రధాన రాజకీయ పరివర్తన మరియు పరిపాలనా పునర్వ్యవస్థీకరణ జరిగింది. ఈ పరివర్తన దశలో, స్థానిక నివాసితుల (ముల్కీలు) ఉపాధి మరియు పరిపాలనా హక్కులను కాపాడే ముల్కీ నియమాలు తీవ్రంగా ఉల్లంఘించబడ్డాయి, ఇది తెలంగాణలో సామాజిక అశాంతి మరియు పరాయీకరణకు దారితీసింది.

I. ముల్కీ నిబంధనల ఉల్లంఘనలు (1948–1952)

హైదరాబాద్ సివిల్ సర్వీసెస్ రెగ్యులేషన్ చట్టం కింద నిర్వచించబడిన ముల్కీ నియమాలు, ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలను స్థానికులకు (హైదరాబాద్‌లో జన్మించినవారు లేదా 15 సంవత్సరాలు నివసిస్తున్నవారు మొదలైనవారు) రిజర్వ్ చేశాయి. జనరల్ JN చౌదరి నేతృత్వంలోని సైనిక పరిపాలన మరియు MK వెల్లోడి నేతృత్వంలోని పౌర పాలన రెండూ పదేపదే ఉల్లంఘనలకు గురయ్యాయి:

1. ముల్కీలు కానివారి నియామకం

- సీనియర్ అడ్మినిస్ట్రేటివ్ పోస్టులను ముల్కీ అర్హత నిబంధనలను దాటవేసి, ముఖ్యంగా మద్రాస్, బొంబాయి మరియు ఆంధ్ర నుండి స్థానికేతరులు భర్తీ చేశారు.
- అర్హత కలిగిన స్థానిక అభ్యర్థులను విస్మరించి, బయటి నుండి వచ్చిన ఇంగ్లీష్ మాట్లాడే అధికారులకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడింది.

2. విచక్షణారహిత నియామకాలు

- ముల్కీయేతర అభ్యర్థులకు తక్కువ పరిపాలనా పదవులు కూడా ఇవ్వబడ్డాయి, దీని వలన ఉద్యోగాలు కోల్పోవడానికి మరియు స్థానిక యువతను అణచివేయడానికి దారితీసింది.

3. బంధుప్రీతి మరియు ఏకపక్ష నియామకాలు

- ముఖ్యమంత్రిగా నియమితులైన ఎం.కె. వెల్లోడి, స్థానికేతర అధికారులను కీలక పదవులకు తీసుకువచ్చారు, అందులో ఆంధ్రా నుండి తహసీల్దార్ కేడర్ అధికారిని హైదరాబాద్ చీఫ్ అడ్మినిస్ట్రేటర్‌గా నియమించడం కూడా ఉంది, ఇది ప్రజల ఆగ్రహాన్ని రేకెత్తించింది.

4. ప్రెస్ మరియు పార్లమెంటరీ విమర్శలు

- ది స్టార్ ఆఫ్ హైదరాబాద్ వంటి వార్తాపత్రికలు తరచుగా ఉల్లంఘనలను నివేదించాయి.
- పద్మజా నాయుడు, పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య వంటి నాయకులు పార్లమెంటులో ఈ అంశాన్ని లేవనెత్తారు, కానీ సర్దార్ పటేల్ ఆ ఫిర్యాదులను తోసిపుచ్చారు.

5. సాంస్కృతిక అగౌరవం

- హైదరాబాదీ సంస్కృతి మరియు ఉర్దూ భాషను ఎగతాళి చేస్తున్నారని స్థానికులు నివేదించారు, దీని వలన తమలో పరాయీకరణ భావనలు తీవ్రమయ్యాయి.

II. ఆర్థిక స్థిరత్వం మరియు శాంతిభద్రతలను నిర్ధారించడానికి చొరవలు

ఆపరేషన్ పోలో తర్వాత పెరుగుతున్న అశాంతి మరియు గందరగోళం మధ్య, రెండు పరిపాలనలు పాలన, ఆర్థిక పనితీరు మరియు ప్రజల విశ్వాసాన్ని పునరుద్ధరించడానికి గణనీయమైన చర్యలు చేపట్టాయి.

1. భూమి మరియు వ్యవసాయ సంస్కరణలు

- **జాగీర్దారీ రద్దు చట్టం (1949)** మరియు హైదరాబాద్ కౌలు మరియు వ్యవసాయ భూముల చట్టం (1950) భూస్వామ్య భూస్వాములను నిర్మూలించి, కౌలుదారులకు అధికారం కల్పించింది.

2. పోలీసు మరియు ప్రజా సేవలలో చేర్చడం

- విభిన్న సామాజిక సమూహాల నుండి వచ్చిన వ్యక్తులకు అనుగుణంగా నియామకాలను మరింత కలుపుకొని చేయడం జరిగింది.
- పౌర స్థలాన్ని సైనికరహితం చేయడానికి సైనిక ఉనికిని 17,870 నుండి 10,415 మంది సిబ్బందికి తగ్గించారు.

3. పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఏర్పాటు

- MA రెహమాన్ నేతృత్వంలో, ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలలో నియామకాలను వృత్తిపరంగా మార్చడానికి మరియు నైతిక ప్రమాణాలను పెంచడానికి దీనిని రూపొందించారు.

4. ఉపాధి మరియు నైపుణ్య నిర్మాణం

- **ఉపాధి మార్పిడి కేంద్రాలు** హైదరాబాద్, వరంగల్ మరియు ఔరంగాబాద్‌లలో ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి.
- **బికనీర్ శిక్షణా సంస్థ** యువతలో సాంకేతిక నైపుణ్యాలను పెంపొందించడానికి స్థాపించబడింది.

5. పరిపాలనా కమిటీలు

- **AD గోరావాలా కమిటీ** ఆర్థిక మరియు పాలన సంస్కరణలను సూచించడానికి ఏర్పడింది.

6. సాయుధ దళాల విస్తరణ

- హింసను నియంత్రించడానికి మరియు ప్రజా శాంతిని కాపాడటానికి ఇతర రాష్ట్రాల (మద్రాస్, బొంబాయి, సెంట్రల్ ప్రావిన్సులు) నుండి దళాలను మోహరించారు.

7. అవినీతి నిరోధక మరియు ఆర్థిక పర్యవేక్షణ

- వెల్లోడి ప్రభుత్వం 200 మందికి పైగా ఆర్థిక నిపుణులను నియమించి అవినీతి మరియు దుష్పరిపాలనపై విచారణ చేపట్టింది.

III. ఈ చర్యల ఫలితాలు

సానుకూల ఫలితాలు:

- 1952 నాటికి శాంతిభద్రతలు చాలావరకు పునరుద్ధరించబడ్డాయి, బూర్గుల రామకృష్ణారావు ఆధ్వర్యంలో ప్రజాస్వామ్య పాలనకు పరివర్తన చెందడానికి వీలు కల్పించింది.

- భూస్వామ్య భూ సంస్కరణలు వ్యవసాయ సమానత్వానికి పునాది వేసాయి.
- నియామకాలు మరియు ఉపాధి కోసం కొన్ని సంస్థాగత యంత్రాంగాలు ప్రారంభించబడ్డాయి.

ప్రతికూల మరియు దీర్ఘకాలిక పరిణామాలు:

- ముల్కీ నిబంధనలు స్థానికులలో పెరుగుతున్న ఆగ్రహానికి దారితీసాయి.
- ముల్కీ రక్షణలను అమలు చేయాలని డిమాండ్ చేస్తూ 1952లో గైర్-ముల్కీ (బయటి వ్యక్తుల వ్యతిరేక) ఉద్యమం ఉద్భవించింది.
- ఆర్థిక ప్రయోజనాలు బయటి వ్యక్తుల మధ్య కేంద్రీకృతమై ఉన్నాయి, ఇది దోపిడీకి దారితీసిందని భావించడానికి దారితీసింది.
- రక్షణ చర్యలను అమలు చేయడంలో వైఫల్యం తెలంగాణ మరియు ఆంధ్ర ఉన్నత వర్గాల మధ్య దీర్ఘకాలిక అపనమ్మకానికి దోహదపడింది, ఇది భవిష్యత్తులో రాష్ట్ర హోదా డిమాండ్లను ప్రభావితం చేసింది.

ముగింపు

1948 మరియు 1952 మధ్య కాలం తెలంగాణ సామాజిక-రాజకీయ పథాన్ని రూపొందించడంలో కీలకమైనది. స్థిరత్వాన్ని పునరుద్ధరించడానికి కొన్ని ప్రశంసనీయమైన పరిపాలనా సంస్కరణలు చేపట్టినప్పటికీ, ముల్కీ నియమాలను నిరంతరం ఉల్లంఘించడం, బయటి వ్యక్తులకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం మరియు స్థానికులను సాంస్కృతికంగా అణచివేయడం అసంతృప్తికి బీజాలు వేసింది. ఈ పరిష్కరించబడని ఫిర్యాదులు తరువాత ప్రజా ఉద్యమాలుగా మారాయి, న్యాయం, స్వయంప్రతిపత్తి మరియు చివరికి ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని డిమాండ్ చేశాయి.

2. 1956 పెద్దమనుషుల ఒప్పందం 1969 తెలంగాణ ఆందోళన ఆవిర్భావానికి ఎలా దోహదపడింది? దానికి నాయకత్వం వహించిన ప్రధాన సంఘటనలు మరియు నాయకులను గురించి వివరించండి.

పరిచయం

1969 తెలంగాణ ఉద్యమం ఆంధ్రలో విలీనం తర్వాత తెలంగాణ ప్రాంతంలో రాష్ట్ర హోదా కోసం మొదటి ప్రధాన డిమాండ్‌గా నిలిచింది. ఈ ఆందోళన యొక్క ప్రధాన అంశం 1956లో జరిగిన పెద్దమనుషుల ఒప్పందాన్ని ఉల్లంఘించడం, ఇది ఆంధ్రతో ఏకీకరణ సమయంలో తెలంగాణ రాజకీయ, ఆర్థిక మరియు సాంస్కృతిక గుర్తింపును కాపాడటానికి ఉద్దేశించబడింది. ఈ రక్షణలను గౌరవించకపోవడం వల్ల విస్తృతమైన అసంతృప్తి చెలరేగింది, ఇది ఒక ప్రజా ఉద్యమంగా మారింది.

ఆందోళనను ప్రేరేపించడంలో పెద్దమనుషుల ఒప్పందం పాత్ర

పెద్దమనుషుల ఒప్పందం అనేది సమతుల్య అభివృద్ధి మరియు ప్రాంతీయ భద్రతలను నిర్ధారించడానికి ఆంధ్ర మరియు తెలంగాణ నాయకుల మధ్య ఒక రాజకీయ ఒప్పందం. దానిలోని ముఖ్య నిబంధనలు:

- **నిధుల సమాన కేటాయింపు**: తెలంగాణ ఆదాయాన్ని సొంత అభివృద్ధి కోసం ఖర్చు చేయాలి.
- **స్థానిక ఉపాధి రక్షణ**: తెలంగాణ స్థానికులకు ఉద్యోగాలు కల్పించడానికి ముల్కీ నిబంధనలను అమలు చేయాలి.
- **రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం**: ఆంధ్ర ఆధిపత్యాన్ని నిరోధించడానికి అధికార భాగస్వామ్య విధానాలను అంగీకరించారు.
- **ప్రాంతీయ మండలి స్థాపన**: తెలంగాణలో ప్రణాళిక మరియు అభివృద్ధిని పర్యవేక్షించడం.

అయితే, ఈ నిబంధనలు క్రమపద్ధతిలో ఉల్లంఘించబడ్డాయి:

- తెలంగాణలో వచ్చే నిధులను కోస్తా ఆంధ్ర ప్రాజెక్టులకు మళ్లించారు.
- ముల్కీ నిబంధనలను నీరుగార్చడం వల్ల తెలంగాణ యువత విద్య, ఉపాధిలో వివక్షను ఎదుర్కొన్నారు.
- ఆంధ్ర నాయకుల రాజకీయ ఆధిపత్యం తెలంగాణ ప్రాతినిధ్యాన్ని పక్కన పెట్టింది.
- ప్రాంతీయ మండలి చాలావరకు ప్రతీకాత్మకంగా మరియు అసమర్థంగా ఉంది.
- తెలంగాణ సంస్కృతి మరియు మాండలికం తరచుగా ఎగతాళి చేయబడుతున్నాయి, ఇది సాంస్కృతిక పరాయీకరణ భావనకు దారితీసింది. ఈ మనోవేదనలు ద్రోహం మరియు అంతర్గత వలసరాజ్యాల భావనను లోతుగా నాటుకుపోయాయి, ఇది 1969 ఆందోళనకు సారవంతమైన భూమిని అందించింది.

ప్రధాన సంఘటనలు మరియు ఉద్యమ నాయకులు

- **ప్రారంభ ట్రిగ్గర్**: 1966లో కొత్తగూడెం థర్మల్ పవర్ స్టేషన్ (KTPS) వద్ద ఆందోళన ప్రారంభమైంది, అక్కడ తెలంగాణేతర కార్మికులను నియమించడాన్ని స్థానికులు నిరసించారు.

కీలక సంస్థలు:

- **తెలంగాణ ప్రజా సమితి (TPS)** ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్‌ను అధికారికం చేయడంలో మర్రి చెన్నారెడ్డి నేతృత్వంలోని తిరుగుబాటు ప్రముఖ పాత్ర పోషించింది.
- **తెలంగాణ ప్రాంతీయ సమితి** కోలిశెట్టి రామదాసు స్థాపించిన సంస్థ, తొలినాళ్లలో అసంతృప్తికి స్వరం వినిపించింది.

ప్రముఖ నాయకులు:

- **పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య** మరియు రావినారాయణ రెడ్డి అసెంబ్లీలో ఆర్థిక అన్యాయాన్ని లేవనెత్తారు.
- **మహాదేవ్ సింగ్** జూలై 10, 1968 ను తెలంగాణ సేఫ్‌గార్డ్స్ డేగా ప్రకటించారు.
- **కెఆర్ అమోస్** TNGO అసోసియేషన్ అధ్యక్షుడు, ఉద్యోగులను సమీకరించారు.
- **ఆరుట్ల కమలాదేవి** బడ్జెట్ పక్షపాతంపై రాష్ట్ర ఆర్థిక మంత్రిని నేరుగా ఎదుర్కొన్నారు.

- **న్యాయ ఉత్ప్రేరకం**: 1969లో జస్టిస్ అల్లాడి కుప్పుస్వామి ఇచ్చిన తీర్పు ప్రకారం స్థానిక నియమాలు కార్పొరేషన్లకు వర్తించవు, దీంతో అశాంతి తీవ్రమైంది.

ముగింపు:

1969 తెలంగాణ ఉద్యమం పెద్దమనుషుల ఒప్పందంలో ఇచ్చిన వాగ్దానాలను నిలబెట్టుకోవడంలో వైఫల్యం యొక్క ప్రత్యక్ష పరిణామం. ఇది లోతుగా పాతుకుపోయిన అసమానతలను బహిర్గతం చేసింది మరియు బలమైన ప్రాంతీయ గుర్తింపును పెంపొందించింది, చివరికి 2014లో తెలంగాణ ఏర్పాటుకు దారితీసిన భవిష్యత్ డిమాండ్లకు వేదికను ఏర్పాటు చేసింది.